

ПРИВРЕДНИ ПОТЕНЦИЈАЛИ 11 ИЗАБРАНИХ ОПШТИНА И ГРАДОВА

РЕЗИМЕ ПРИВРЕДНИХ ПОТЕНЦИЈАЛА 11 ИЗАБРАНИХ ОПШТИНА И ГРАДОВА

АРАНЂЕЛОВАЦ

1. Географски положај
2. Прерађивачка индустрија
3. Природна богатства
4. Бањски туризам
5. Средње дуално образовање
6. Инвестиционе локације

ЗАЈЕЧАР

1. Природни ресурси
2. Шумски потенцијал
3. Водни потенцијал
4. Туризам
5. Културни потенцијал
6. Инвестиционе локације

КРУШЕВАЦ

1. Саобраћајна инфраструктура
2. Туризам
3. Повезаност са страним тржиштима
4. Инвестиционе локације
5. Шумско богатство
6. Индустрија

ПРИЈЕПОЉЕ

1. Географски положај
2. Дрвно-прерађивачка индустрија
3. Пољопривреда
4. Туризам
5. Индустијска зона, људи и руде
6. Водни потенцијал и минерална вода

ВЛАДИЧИН ХАН

1. Привредни подстицаји
2. Сеоски и ловни туризам
3. Пољопривредна производња
4. Локација општине
5. Индустијска зона
6. Шумски плодови и лековито биље

ЧАЧАК

1. Геостратешки положај
2. Наука и образовање
3. Научно-технолошки парк
4. Туризам
5. Привредне зоне
6. Обучена радна снага и самозапошљавање

КУРШУМЛИЈА

1. Бањски туризам
2. Природни ресурси
3. Пољопривредно земљиште
4. Дрвна индустрија
5. Културни туризам
6. Пчеларство

КИКИНДА

1. Инвестиционе локације
2. Туризам
3. Железничка инфраструктура
4. Земљиште
5. Обновљиви извори енергије
6. Индустијска традиција

СОМБОР

1. Локација града
2. Ваздушни саобраћај
3. Пословно окружење
4. Вински и рурални туризам
5. Подстицајне мере за предузетнике
6. Агробизнис

СУБОТИЦА

1. Транзитна локација
2. Привредне зоне
3. Старт ап центар
4. Високо и средње образовање
5. Суботичко-Хоргошка пешчара
6. Туризам

УЖИЦЕ

1. Извозно орјентисана привреда
2. Туризам
3. Пољопривреда
4. Географски положај
5. Слободна зона
6. Старт ап центар

О ИСТРАЖИВАЊУ

Истраживање које је пред Вама део је пројекта који спроводи Привредни форум младих, а подржан је од Министарства омладине и спорта. Циљ овог истраживања био је да се на основу јавно доступних података, стратешких докумената, као и информација добијених кроз интервјуе са локалним представницима, препознају привредни потенцијали 11 изабраних општина и градова у Републици Србији.

Јединице локалне самоуправе које су посматране су Аранђеловац, Зајечар, Крушевац, Пријепоље, Владичин Хан, Чачак, Куршумлија, Кикинда, Сомбор и Ужице. Током истраживања које је трајало неколико месеци препознати су неки од основних привредних потенцијала поменутих градова и општина и на прегледан начин наведени у профилима сваког од њих.

Анализирани су редом потенцијали географског положаја, услова за бављење пољопривредом, рудних богатстава, саобраћајне повезаности са околним државама и градовима, те културни потенцијали, туризам, водни потенцијали и извозни потенцијали локалне привреде. На врху сваког од профила анализираних општина и градова дат је кратак пресек основних параметара локалне економије, како би креатори економских политика али и сви други читаоци стекли основне увиде у локалну економију. Изнети су подаци о просечној плати у 2019. години, промени у односу на 2018. годину, као и подаци о стопи запослености и незапослености у 2019. години. Поред тога, могу се наћи и неке од основних чињеница о потенцијалима и изазовима који стоје пред општином или градом, до којих се углавном дошло путем дубинских интервјуа који су спровођени са представницима локалне самоуправе.

У оквиру анализе сваке од поменутих јединица локалне самоуправе циљ је био да се препозна 6 потенцијала који могу бити активирани у будућности, и који представљају прилику за младе предузетнике, али и све друге у бављењу сопственим бизнисом. Истраживање је потврдило претпоставку да сваки део Републике Србије поседује потенцијале који нису довољно препознати и искоришћени, и да се поред свих препрека и ограничења које постоје у садашњем тренутку ти потенцијали могу активирати. Активирање привредних потенцијала може бити једно од решења за све значајније миграције младих, како интерне ка већим градским срединама, тако и оне ка иностранству.

Закључак овог истраживања је да је основна претпоставка за активирање потенцијала анализираних градова и општина, али и свих других места у Републици Србији даљи развој инфраструктуре и саобраћаја, затим добро дефинисане мере и подршка младима за покретање пословања, као и унапређење локалних образовних установа и настајање старт ап центара.

АРАНЂЕЛОВАЦ

#УКРАТКО О ЕКОНОМИЈИ АРАНЂЕЛОВЦА:

Просечна плата у Аранђеловцу је у 2019. години износила 48.469 динара и за 8,5% је виша у односу на 2018. годину. У Округу је, према Анкети о радној снази, стопа незапослености у 2019. години износила 12,1%, док је стопа запослености била 48,2%. Посматрајући ове параметре у односу на републички просек, они су слабији. Такође, у Аранђеловцу је активно 426 правних лица, као и 1815 предузетничких радњи. Значајну улогу у економији општине игра и чињеница да је око две хиљаде Аранђеловчана запослено у Рударском басену Колубара.

Географски положај

Аранђеловац се налази у близини Београда, што доприноси економској повезаности са главним градом. Такође, налази се у близини коридора 10 и 11, а планираном градњом ауто-пута „Вожд Карађорђе“ био би од оба коридора удаљен свега 20 минута вожње, што привредним субјектима из Аранђеловца значи у погледу транспорта, али ову општину кандидује и као потенцијални логистички центар.

Прерађивачка индустрија

Од укупног броја запослених који је на крају 2019. године износио близу 11,5 хиљада, највећи број је био запослен у прерађивачкој индустрији – приближно 4 хиљаде. Овај сектор бележи и стални раст броја запослених, док највеће фирме које су у власништву локалних привредника („Пештан“ „Стублина“, „Бекамент“) долазе из прерађивачког сектора.

Природна богатства

Потенцијал који се огледа у природним богатствима је уско повезан са већ препознатим потенцијалом прерађивачке индустрије. Област општине Аранђеловац је богата глином и калцијум-карбонатом. Такође, природна богатства се као сировинска основа показују важна за развој предузећа у Аранђеловцу која се баве производњом грађевинских материјала.

Бањски туризам

Због културно-историјских споменика, као и Буковичке бање и планине Букуље, туризам је један од препознатих потенцијала Аранђеловца. У сектору туризма је запослено 5% од укупног броја запослених из ове општине, и свакако да туристички потенцијали нису до краја искоришћени, до чега може доћи даљим развојем бањског туризма.

Средње дуално образовање

У Аранђеловцу постоји Гимназија, Економско-угоститељска и Техничка школа. Кроз омогућавање дуалног образовања и прилагођеним образовним профилима, стварају се кадрови неопходни локалном тржишту. Пример је школовање посластичара које је важно за даљи развој колачарске индустрије у Аранђеловцу.

Инвестиционе локације

Пример потенцијалне инвестиционе локације је простор „Шамот“ фабрике која је сада у стечају, и има потенцијал да буде претворена у хотелски комплекс и тако допринесе развоју туризма који је један од наведених потенцијала, или послужи за веће инвестиције за које постоје посебни порески подстицаји.

ЗАЈЕЧАР

#УКРАТКО О ЕКОНОМИЈИ ЗАЈЕЧАРА:

Просечна плата у Зајечару је у 2019. години износила 48.144 динара и за 10,5% је виша у односу на 2018. годину. Према Анкети о радној снази, у Зајечарском округу стопа незапослености износила је у 2019. години 9,6%, док је стопа запослености била 50,6%. Посматрајући параметре на тржишту рада, они су бољи у односу на републички просек, али треба имати у виду да на њих значајно утиче и емиграција становништва. Дијаспора из ове области се може посматрати и као значајан потенцијал развоја у будућности, под претпоставком да се њоме управља на квалитетан начин.

Природни ресурси

Пољопривредно земљиште заузима 64,6% територије града. Важан развојни потенцијал су пољопривредне делатности повртарство, воћарство и виноградарство. Поред тога, подручје Зајечара богато је рудама угља (рудници угља „Вршка Чука“, „Лубница“) и кварцног песка („Кварц-Рготина“), као и лежиштима руде гвожђа, злата и сребра чија се експлоатација врши још од периода пре Другог светског рата.

Шумски потенцијал

Подручје Зајечара, као и целе Источне Србије добрим делом је покривено шумом. Око 40% површине Тимочког региона чине шуме, што представља значајан потенцијал кроз дрвну масу, шумске производе и ловни туризам. На територији Града се налази око 32 хиљаде хектара шума, које иако не обилују квалитетним дрветом представљају један од потенцијалних ресурса будућег развоја.

Водни потенцијал

Сливно подручје Црног и Белог Тимока (на чијем се ушћу налази Зајечар) веома је богато и користи се за наводњавање пољопривредних површина. Неколико језера на подручју града (Глоговичко, Рготско, Грлишко, Совиначко) такође су важни водни потенцијали. Минералне воде Гамзиградске и Николичке бање представљају потенцијал за развој бањског туризма.

Туризам

Зајечар је познат по археолошком локалитету Гамзиград (Феликс Ромулиана) који је под заштитом УНЕСКО-а. У граду и околини налазе се бројни историјски и културни споменици (Зајечарски бастиони, манастир Суводол, а Стара планина пружа могућности планинарског и екотуризма, а Гамзиградска и Николичевска бања могу бити основа бањског туризма.

Културни потенцијал

У синергији са туристичким потенцијалима, Зајечар има предиспозиције да постане културно-историјска престоница Источне Србије. Манифестације попут „Дани Зорана Радмиловића“, Ликовна колонија, „Хајдук Вељкови дани“, Гитаријада и смотра чувања народне традиције и стваралаштва то показују. У развоју културног потенцијала кључну улогу морају имати локалне власти.

Инвестиционе локације

Зајечар располаже великим бројем гринфилд/ браунфилд локација. Индуријска зона, Весиште и простор бивших фабрика КТК, Еурокристал и Тимочанка погодне су за различите производне намене. Изазов за активирање ових потенцијала представља инфраструктурно уређење ових локација.

КРУШЕВАЦ

#УКРАТКО О ЕКОНОМИЈИ КРУШЕВЦА:

Просечна плата у Крушевцу је у 2019. години износила 46.616 динара и за 8,5% је виша у односу на 2018. годину. Према Анкети о радној снази, у Расинском округу је стопа незапослености износила у 2019. години 13,6%, док је стопа запослености била 46,4%. Крушевац као град који има значајну индустријску традицију и јаку предузетничку базу би требало да своје потенцијале диверсификује уз стално јачање постојећих. Сигурно је да ће значајну улогу у остварењу потенцијала имати и изградња Моравског коридора којим ће Град постати још значајније саобраћајно чвориште и бити повезан са Коридором Београд–Јужни Јадран.

Саобраћајна инфраструктура

Крушевац представља географску раскрсницу најзначајнијих друмских и железничких путева, између тржишта Европске уније и Балкана и Јадранског и Црног мора. Изградњом Моравског коридора, и потенцијалном градњом аеродрома у Крушевцу би се додатно унапредила инфраструктура Расинског округа чији је Крушевац центар, и чија предност се заснива на Коридору 10.

Туризам

Као некадашња српска средњовековна престоница, носи културни, верски и историјски значај који га чини атрактивном туристичком локацијом. У околини Крушевца налазе се остаци средњовековних градова Сталаћа и Козника, а црква Лазарица је постала симбол града и моравског стила у архитектури. Планина Јастребац има потенцијал за планински и екотуризам, а постоје и изворишта геотермалних вода.

Повезаност са страним тржиштима

Привреда Крушевца последњих неколико година бележи сталан суфицит, а најбољу спољнотрговинску сарадњу остварује са Руском Федерацијом, Кином, САД, Немачком и Турском. Овоме добрим делом доприносе добри услови за пословање и повећан број малих и средњих предузећа.

Инвестиционе локације

У индустријској зони постоји инфраструктурно потпуно опремљено грађевинско земљиште спремно за нове инвестиције. Генералним урбанистичким планом предвиђено је 670 ha индустријског земљишта (углавном у приватном власништву). Поред тога, Град располаже браунфилд и гринфилд локацијама за инвестирање.

Шумско богатство

Око 35% површине Крушевца је под шумама, што пружа потенцијале за развој дрвне индустрије. Планина Јастребац представља најшумовитију планину на Балкану. Са својом флором и фауном Јастребац представља погодно место за сакупљање шумских плодова, нарочито печурки и лековитог биља. Планина Јастребац је и јединствено станиште белих бреза.

Индустрија

Крушевац има дугу индустријску традицију. Доминирају машинско-металска индустрија („14. октобар“), хемијско-гумарска индустрија („Хенкел-Мерима“). Развијена индустрија и извозно оријентисана привреда су привредне карактеристике и потенцијали Крушевца и Расинског округа. Модел дуалног образовања је важан за даљи развој индустрије.

ПРИЈЕПОЉЕ

#УКРАТКО О ЕКОНОМИЈИ ПРИЈЕПОЉА:

Просечна плата у Пријеполу је у 2019. години износила 42.067 динара и за 8,7% је виша у односу на 2018. годину. У области којој Пријеполје припада је, према Анкети о радној снази, стопа незапослености у 2019. години износила 8,8%, док је стопа запослености била 53%. Пријеполје је друга општина у Републици Србији посматрано по површини, и обилује природним ресурсима, почев од водних и дрвних. Основни изазов, али и потенцијал за развој Пријеполја представља боље повезивање са остатком Србије, што се може постићи завршетком изградње ауто-пута Београд–Јужни Јадран.

Географски положај

Магистралним путевима М21 и М8 и железничком пругом Београд–Бар постоји повезаност са Црном Гором, а са Босном и Херцеговином кроз регионални пут Р 114. Такође, погранични положај општине Пријеполје омогућава пласман роба и услуга и на тржишта суседних земаља, Црне Горе и БиХ, што тржиште за пријеполске привреднике или потенцијалне инвеститоре шири на 12,5 милиона потрошача.

Дрвно-прерађивачка индустрија

Према подацима предузећа "Србијашуме" општина Пријеполје располаже са око 66 хиљада хектара шуме у друштвеном власништву. Од тога, 6,5 хиљада хектара је под четинарским шумама, док је под ниским шумама 22,2 хиљаде хектара. Овакав састав шуме представља велики потенцијал за развој дрвно - прерађивачке индустрије.

Пољопривреда

Један од приоритетних циљева Стратегије одрживог развоја општине је пољопривреда, због чега су уведене подстицајне мере за пољопривреднике. Пријеполје има развијено сточарство, воћарску и повртарску производњу, те производњу органске хране. Пољопривредно земљиште захвата 38,2 хиљаде хектара и представља недовољно искоришћен, а потенцијалан природни ресурс.

Туризам

Пријеполје се налази у близини неких од најпознатијих природних атракција Србије: кањон Лима (на Лиму се традиционално одржавају такмичења у рафтингу), Милешевке и Дубочнице, планине Златар, објекти културно-историјског значаја (манастири Милешева, Давидовица и Куманица, као и Ибрахим-пашина џамија).

Индустријска зона, људи и руде

Опремање индустријска зоне је у току, потенцијалне фирме у њој могу пронаћи радну снагу обучену за рад у текстилној, обућарској и машинској индустрији. Такође, на локалитету Чадиње, у близини индустријске зоне се налазе резерве бабра, олова и цинка које су процењене на 40 мил. тона. Поред тога, у околини постоје и мања налазишта злата и сребра.

Водни потенцијал и минерална вода

Општину Пријеполје карактеришу хидролошки објекти високог квалитета. То су, пре свега, токови Лима, Милешевке и Сељашнице као и бројни извори питке воде. У долини Сељашнице (8 км од града) налази се извор висококвалитетне минералне воде, богате селеном.

ВЛАДИЧИН ХАН

#УКРАТКО О ЕКОНОМИЈИ ВЛАДИЧИНОГ ХАНА:

Просечна плата у Владичином Хану је у 2019. години износила 44.686 динара и за 8,4% је виша у односу на 2018. годину. У области којој Владичин Хан припада је, према Анкети о радној снази, стопа незапослености у 2019. години износила 20,8%, док је стопа запослености била 40,9%. Параметри тржишта рада Пчињске области су најлошији на новоу целе Републике Србије. Владичин Хан располаже значајним природним ресурсима и повољном географском локацијом, и активирањем ових ресурса би општина требало постати значајно место за одмор, туризам и место познато по органским пољопривредним и шумским производима.

Привредни подстицаји

Подршка предузетницима се огледа кроз неколико мера и програма. Између осталог, ту су програми набавке опреме за започињање/унапређење бизниса путем програма ХЕЛП; промоција и подстицаји женском иновативном предузетништву, пружање помоћи привредним друштвима и предузетницима за припрему неопходне документације при конкурсима код републичких органа.

Сеоски и ловни туризам

Као основа за развој туризма у општини Владичин Хан се посматрају планина Кукавица и Јовачка језера. Кукавица је станиште бројних животињских врста, а Јовачка језера се састоје од 9 мањих језера што је прилика за развој туристичке понуде за риболовце. Велики број незапослених, нарочито жена, су развојна шанса сеоског туризма јер представљају потенцијалне запослене.

Пољопривредна производња

Подручје Владичиног Хана одликује добра комбинација природних ресурса и климатских услова, што посебно погодује одређеним видовима ратарске, повртарске, воћарске и сточарске производње. Природни услови и развој наведених видова пољопривредне производње чине 27% идентификованих потенцијала у селима.

Локација општине

Општина Владичин Хан се налази у средишту комуникационих праваца, на важним саобраћајницама: железничкој прузи и ауто-путу Коридор 10, те магистралном пут који води ка српско-бугарској граници и граничним прелизима „Стрезимировци“ и „Рибарци“. Владичин Хан се налази на тачно пола пута између Београда и Солуна, и од сваког је удаљен 330 км.

Индустријска зона

Општина Владичин Хан активирала је на око 145 хектара индустријску зону и усвојила урбанистичке планове којим се определила за развијање постојећих и отварање нових радних зона за производне, складишне и сервисне функције. Њен развој има позитиван утицај како на становништво Владичиног Хана, тако и околину; Врање и Сурдулицу.

Шумски плодови и лековито биље

Сакупљање шумских плодова и лековитог биља представља јак потенцијал, јер становништво поседује потребно знање и вештине неопходно за организовану експлоатацију ових природних ресурса. Код 40% села у општини прикупљање и продаја шумских плодова представља сезонски извор прихода за домаћинства.

ЧАЧАК

#УКРАТКО О ЕКОНОМИЈИ ЧАЧКА:

Просечна плата у Чачку је у 2019. години износила 46.794 динара и за 8,2% је виша у односу на 2018. годину. У Моравичкој области чије је Чачак седиште, према Анкети о радној снази, стопа незапослености у 2019. години износила је 7%, док је стопа запослености била 56,8%. Параметри тржишта рада Моравичке области и Чачка су једни од најбољих у Републици Србији. У последњих неколико година потенцијали су значајно повећани услед боље повезаности са Београдом, тако да Град има могућности да постаје део једне шире економске зоне која потпада под главни град, што доноси пуно прилика за развој и нове инвестиције.

Геостратешки положај

Чачак се налази на раскрсници путних праваца. Прељина је трећи по значају саобраћајни чвор у Србији. Чачак се налази и на траси тзв. Коридора 11 која се протеже од Темишвара до Барија у Италији. Ауто-пут који повезује Београд са Чачком завршен је 2019. године. Донета је одлука о изградњи ауто-пута од Прељине до Појата (тзв. Моравски коридор), чиме ће Чачак бити повезан са Коридором 10.

Наука и образовање

У Чачку постоји Факултет техничких наука, коме је припојена Висока школа техничких струковних студија и Агрономски факултет који се налази у оквиру Крагујевачког универзитета. Посебни научни потенцијали постоје у Институту за воћарство који се бави научно-истраживачким радом. Уведен је модел дуалног образовања у две средње школе, и то у Прехрамбено угоститељској и Машинско саобраћајној школи.

Научно-технолошки парк

НТП Чачак омогућава сарадњу између привреде, науке и истраживања. НТП пружа подршку иновативним, као и новооснованим предузећима, омогућавајући им даљи раст и развој. Регионално иновациони Стартап центар је део НТП-а, а за сам технолошки парк је купљен халски простор на локацији некадашње фабрике ЦЕР површине 5.773 метара квадратних.

Туризам

Туристички потенцијали на подручју града су значајни, и огледају се пре свега кроз потенцијале Овчарско-кабларске клисуре, културне манифестације попут „Дисовог пролећа“, а значајно би се повећали услед даљег развоја цивилног аеродрома „Морава“, где би се отвориле могућности за здравствени туризам услед бањских потенцијала на територији Града.

Привредне зоне

Планиране привредне зоне Града се простиру уз виталне градске саобраћајнице, поред железничких пруга и уз десну обалу Западне Мораве. Просторни размештај привредних активности конципиран је кроз пет већих привредних зона, које обухватају низ појединачних (већих или мањих), а све би то требало ускладити са коридорима који пролазе кроз Град.

Обучена радна снага и самозапошљавање

Према Споразуму са Националном службом за запошљавање Град Чачак сваке године истој дотира средства за подстицање запошљавања. Дотације су у 2019. години износиле око 40 милиона динара, што је довело до програма који су давали подстицаје младима за самозапошљавање у износу који покрива порезе за период од око једне године.

КУРШУМЛИЈА

#УКРАТКО О ЕКОНОМИЈИ КУРШУМЛИЈЕ:

Просечна плата у Куршумлији је у 2019. години износила 44.867 динара и за 9,4% је виша у односу на 2018. годину. У Топличкој области којој Куршумлија припада је, према Анкети о радној снази, стопа незапослености у 2019. години износила 11,8%, док је стопа запослености била 50,6%. Главни изазови који стоје пред општином Куршумлија јесу емиграција становништва и његова просечна старост. У периоду од 2002. до 2011. године број становника се смањило за 11%, што је настављено и у наредној деценији. Као главни потенцијали су препознати туризам, пољопривреда и дрвна индустрија, што Општина и наводи у својим документима.

Бањски туризам

Близина Куршумлијске, Пролом и Луковске Бање пружа могућности Куршумлији за развој бањског туризма и пласирање изворске минералне воде. Акционарско друштво „Планинка“ власник је угоститељских објеката у Луковској и Пролом Бањи. Такође, „Планинка“ експлоатише воду из Пролом Бање, пакује и пласира на тржиште као Пролом воду.

Природни ресурси

Подручје Куршумлије богато је рекама и сунчаним данима, што пружа могућност изградње соларних постројења. На територији општине Куршумлија изграђена је највећа соларна електрана у Србији укупне снаге 2 MW на површини од 4 хектара. Постоје и налазишта руде базалта на источној страни Копаоника, код Луковске Бање, а стручњаци тврде да има најмање милион тона руде.

Пољопривредно земљиште

Куршумлија располаже великим површинама еколошки очуваног пољопривредног земљишта, чија укупна површина на територији Куршумлије износи око 35 хиљада хектара. Искоришћено је свега око 40%, а пољопривредна производња се одвија на индивидуалним пољопривредним газдинствима чији развој представља велики потенцијал.

Дрвна индустрија

Један од носилаца привредног развоја општине Куршумлија је предузеће „Симпо ШИК“ које запошљава велики број радника на територији општине. За даљи развој овог потенцијала општине је важан и број активних људи на тржишту рада, што представља посебан изазов, поред осталих који се односе на решавање правно-економских питања.

Културни туризам

Поред бања, у околини Куршумлије су и друге локације које представљају туристички потенцијал – Ћавоља варош (око 30 км удаљена од Куршумлије), средњовековни манастири и цркве (задужбине Стефана Немање: манастир Светог Николе у Куршумлији као један од најстаријих споменика у Србији и манастир Пресвете Богородице).

Пчеларство

Подручје Куршумлије погодује развоју пчеларства због конфигурације терена и одсуства тешке индустрије у близини. Ова мала, али атрактивна пољопривредна делатност последњих година почиње да се тржишно усмерава у правцу прихватања услова и стандарда Европске уније. Пчеларство може бити и део туристичке понуде овог краја.

КИКИНДА

#УКРАТКО О ЕКОНОМИЈИ КИКИНДЕ:

Просечна плата у Кикинди је у 2019. години износила 50.648 динара и за 9,6% је виша у односу на 2018. годину. У Севернобанатској области где је Кикинда смештена је, према Анкети о радној снази, стопа незапослености у 2019. години износила 7,5%, док је стопа запослености била 49,4%. Кикинда поседује дугу индустријску традицију, иако је прошла кроз тежак процес транзиције. За Кикинду ће у будућности постојати бројни потенцијали у прекограничној сарадњи са Румунијом и спровођењу пројеката са институцијама из ове чланице Европске уније, као и саобраћајном повезивању са том суседном земљом.

Инвестиционе локације

Кикинда располаже гринфилд локацијама: агро-индустријска зона, локације за рибњаке, слободна бесцаринска зона на 40 хектара. Браунфилд локације на територији Општине поседују комплетну инфраструктуру и пружају разне могућности за производњу (просторије некада активних предузећа и фабрика, "Градитељ", "ПИК", "Кикинда промет" и др.)

Туризам

Кикинда је позната по својој винској и гастрономској понуди, архитектури и фестивалима (међународни фестивал народних оркестара „Фенок“, Међународни џез и блуз фестивал, рок фестивал „Refuse/Resist“). Седам километара од Кикинде је и археолошко налазиште на локалитету Градиште у Иђошу. Туристичка понуда може укључивати локалне традиције и обичаје, као и народне занате.

Железничка инфраструктура

Потенцијал у који би се у будућности могло улагати је путна и железничка мрежа, нарочито активирање железничког саобраћаја. С обзиром на то да је Кикинда међународни железнички гранични прелаз са Румунијом, а овај прелаз је неактиван, (барем за путнички железнички саобраћај), улагање би учинило Кикинду видљивијом на туристичкој мапи.

Земљиште

Кикинда располаже са око 70 хиљада хектара пољопривредног земљишта. Доминира ратарска производња (кукуруз, пшеница, сунцокрет), а постоје потенцијали и за развој виноградарства и воћарства. Територија на којој се налази град покривена је изузетно плодним земљиштем. Богато је налазиштима квалитетне глине, нафте и гаса.

Обновљиви извори енергије

Кикинда спада у један од градова у Србији са највише сунчаних дана у години. Подручје града је ветровито, што га чини идеалном локацијом за изградњу ветроелектрана, а геотермална енергија пружа могућности за изградњу бања и грејање.

Индустријска традиција

Индустрија представља област од приоритетног значаја за Град. Доминирају металопрерађивачка, прехрамбена, текстилна индустрија, те индустрија нафте и гаса. Велики број фирми је са дугом традицијом, као што су „Ливница“ (датира још од 1908. године) и „Тоза Марковић“ (производња још од 1866. године).

СОМБОР

#УКРАТКО О ЕКОНОМИЈИ СОМБОРА:

Просечна плата у Сомбору је у 2019. години износила 48.562 динара и за 9,7% је виша у односу на 2018. годину. У Западнобачкој области чији је Сомбор седиште, према Анкети о радној снази стопа незапослености у 2019. години износила је 10,3%, док је стопа запослености била 43,8%. Повољна позиција на саобраћајним рутама које воде ка Европској унији, као и комбинација повољног пословног окружења и подстицајних мера за предузетнике чине Сомбор градом са потенцијалима који могу у будућности бити активирани.

Локација Града

Сомбор има потенцијал да се претвори у центар теретног и путничког саобраћаја због повољне локације – близина граница Европске уније, Дунава и коридора 7 и 10. Близина границе са Мађарском и Хрватском омогућава извоз свеже робе широм европског тржишта за мање од 24 сата, што је прилика за фирме које би изградиле капацитете браунфилд и гринфилд локацијама којима Сомбор располаже.

Ваздушни саобраћај

На 7 км од Сомбора налази се војни аеродром који је Мастер планом Министарства одбране Републике Србије предвиђен за цивилни саобраћај. Област око аеродрома има најмањи број магловитих дана на територији Републике Србије, па би у будућности могао имати и улогу алтернативног аеродрома београдском аеродрому када би поменути био затворен због магле.

Пословно окружење

Град Сомбор један је од учесника Програма сертификације општина са повољним пословним окружењем (BFC SEE), а сертификат је стекао 2017. године, испунивши 12 захтевних критеријума и више од 80 подкритеријума и индикатора. Програм BFC SEE надовезује се на програм сертификације који је покренула Национална алијанса за локални економски развој (NALED) 2007. године.

Вински и рурални туризам

Недалеко од Сомбора простире се резерват биосфере Бачко Подунавље (део УНЕСКО листе резервата биосфере). Сомбор има потенцијале и за вински туризам (вински фестивал „Раванград“), рурални туризам (салаши, етно села), али и спортски туризам (бицикличка рута Еуровело 6 пролази кроз Сомбор).

Подстицајне мере за предузетнике

Предузетници и мала правна лица која имају годишњи приход мањи од 50 милиона динара, не плаћају локалну комуналну таксу за истицање фирме на пословном простору. Новоосноване радње и предузећа којима је производња основна делатност ослобађају се таксе на истицање фирме у години оснивања у износу од 50%.

Агробизнис

Подручје општине Сомбор располаже са више од 100 хиљада хектара обрадивог земљишта. Заступљени су производња поврћа, органски узгој, производња месних и млечних производа. Природни услови, незагађеност земљишта, воде и ваздуха, као и развијена мрежа локалних добављача чине агробизнис једним од главних потенцијала Сомбора.

СУБОТИЦА

#УКРАТКО О ЕКОНОМИЈИ СУБОТИЦЕ:

Просечна плата у Суботици је у 2019. години износила 51.236 динара и за 10,2% је виша у односу на 2018. годину. У Севернобачкој области чије је Суботица седиште је, према Анкети о радној снази, стопа незапослености у 2019. години износила 8,1%, док је стопа запослености била 49,2%. Важна транзитна улога Суботице као и близина са границама Европске уније, а у комбинацији са бројним повластицама за инвеститоре су фактори који су довеле до великог броја инвестиција у овом граду, као и до тога да стопа незапослености буде испод републичког просека.

Транзитна локација

Паневропски коридор 10, ауто-пут Е-75, железница Е-85 и два велика међународна гранична прелаза чине Суботицу добром стратешком локацијом за развој пословања и пружају потенцијал за транзитни туризам. Колико је као транзитна локација окренута тржишту Европске уније показује сарадња Привредне коморе Суботице са немачким и аустријским тржиштем.

Привредне зоне

Привредна зона Мали Бајмок и Слободна зона представљају локације за инвестиције. Мали Бајмок највећи је привредни комплекс у Суботици. Управо је развојем привредних зона Суботица привукла велики број страних инвеститора из више земаља Европске уније, али и Кине, Русије и Израела. Фирме које послују у ове две слободне зоне запошљавају више од 6 хиљада људи.

Стартап центар

Подршка за младе предузетнике кроз укључивање Суботице у градове са Регионалним иновационим стартап центром представља велики потенцијал. Овај центар пружа финансијску, маркетиншку и менторску подршку младима заинтересованим за покретање сопственог бизниса. Поред тога, у Суботици постоји и Стартап центар посвећен ИТ заједници који је у приватном власништву.

Високо и средње образовање

У Суботици постоје Грађевински и Економски факултет као део Универзитета у Новом Саду, што је уз средњошколске образовне установе потенцијал за креирање кадрова који ће одговорити потребама локалног тржишта рада које би услед доласка високо-технолошких инвестиција имало потребу за новим образованим кадровима.

Суботичко-Хоргошка пешчара

Подручје пешчаре карактерише висок степен биодиверзитета и представља важан пољопривредни потенцијал јер се простире на 21 хиљаду хектара квалитетног песка, погодног за производњу јабука и грожђа. Део пешчаре је проглашен за предео изузених одлика, а предлаже се у циљу одрживог развоја екстензивног сточарства.

Туризам

Основни туристички потенцијал Суботице је Палићко језеро, највеће природно језеро у Србији, атрактивно за пешачке туре, посматрање птица, пецање и друге врсте активног одмора. Суботицу издвајају и ергеле, гастрономска, винска понуда и културна понуда. Ово су могућности за развој еко туризма, винског туризма и руралног туризма.

УЖИЦЕ

#УКРАТКО О ЕКОНОМИЈИ УЖИЦА:

Просечна плата у Ужицу је у 2019. години износила 52.320 динара и за 9,3% је виша у односу на 2018. годину. У Златиборској области је, према Анкети о радној снази, стопа незапослености у 2019. години износила 8,8%, док је стопа запослености била 53%. Ужице поседује извозно оријентисану индустрију, и економија Ужица се посматра заједно са Севојном и Златибором. Географски положај и територија општине која се налази на тремеђи путева за Босну и Херцеговину, Црну Гору и простора ка Београду даје бројне потенцијале, коју могу остварити свој пуни потенцијал пре свега даљом градњом Коридора 11.

Извозно оријентисана индустрија

Привреда Ужица постојано бележи суфицит у размени с иностранством. Тако је нпр. 2016. остварен суфицит од 95 милиона долара и покривеност увоза извозом од 120%. Извозе се муниција, обојени метали, котлови, машине, механички уређаји, производи од гвожђа, челика, воће и поврће. Највише се извози у Немачку, Италију и Сједињене Америчке Државе.

Туризам

Поред близине једних од најпознатијих планинских центара у Србији (Златибор и Тара), географски положај пружа још један туристички потенцијал, а то је клисура реке Ћетиње. Осим што је атрактивна за љубитеље екстремних спортова, клисура Ћетиње се истиче због своје динамичне морфологије и низа еколошких специфичности, као што је једна од најбогатијих фауна дневних лептира у Србији.

Пољопривреда

Структура пољопривредног земљишта и изузетни агроколошки услови брдовитих предела околине Ужица пружају идеалне услове за производњу квалитетног воћа, меса, млека, али и за развој говедарства и сточарства. У Ужицу нарочито доминира узгој живине, оваца и свиња, а од биљних култура највише се производе малине, кромпир, шљиве, крушке и јабуке.

Географски положај

Ужице се простире на повољној локацији и развијена друмска и железничка мрежа повезује град са ширим окружењем. На овом простору укрштају се важни магистрални правци: М5 – веза са Босном и Херцеговином; М 21 – веза са Црном Гором; М 191 (Ужице-Бајина Башта-Зворник). Пруга Београд-Бар повезује град Ужице са Црном Гором.

Слободна зона

Слободна зона Ужице располаже са 9,4 хектара слободног земљишта за гринфилд инвестиције. Потенцијале су искористиле водеће фабрике у металској индустрији. Предности су локација на будућем коридору 11 и бројни споразуми о слободној трговини, а омогућени су и поједностављени прописи о спољној трговини и сталним улагањима.

Старт ап центар

Бизнис инкубатор помаже потенцијалним предузетницима у започињању бизниса, наставку пословања, те пружа саветодавне услуге и помаже младим предузетницима да остану на тржишту. Као помоћ при покретању и развијању пословања, младим предузетницима је на располагању и Регионални иновациони старт ап центар.

ИЗВОРИ:

Аранђеловац

1. Подаци добијени путем интервјуа
2. Званични сајт општине Аранђеловац, <https://arandjelovac.rs/>

Зајечар

1. Потенцијали привредног развоја града Зајечара (групна студија), Факултет за менаџмент Зајечар, Зајечар, 2011.
2. Регионална привредна комора Зајечарског и Борског округа, сајт Привредне коморе Србије, <https://zajecar.pks.rs/strana/rpk-zajecar-privreda-regiona>

Крушевац

1. Званични сајт општине Крушевац, <https://www.krusevac.rs/>
2. <https://www.masina.rs/?p=2080>
3. <https://krusevac.link/2019/08/29/privreda-rasinskog-okruga-suficit-121/>
4. Центар привредних информација Расинског округа, http://www.privredarasinskogokruga.rs/Grad_Krusevac

Пријепоље

1. Водич за инвеститоре општине Пријепоље,
<http://www.opstinaprijepolje.rs/cms/mestoZaUploadFajlove/Vodic%20za%20investitore.pdf>
2. Званични сајт општине Пријепоље, <http://www.opstinaprijepolje.rs/>

Владичин Хан

1. План развоја општине Владичин Хан 2019-2026
2. Подаци добијени од Одељења за финансије и привреду општине Владичин Хан

Куршумлија

1. Званични сајт општине Куршумлија, <https://kursumlija.org/>
2. Туристичка организација општине Куршумлија, <https://tokursumlija.rs/>

Кикинда

1. Регионална привредна комора Севернобанатског округа, сајт Привредне коморе Србије, <https://kikinda.pks.rs/strana/rpk-kikinda-privreda-regiona>
2. Званична презентација града Кикинде, <http://www.kikinda.org.rs/index.php?language=lat&page=ogradu&option=privreda>
3. <http://www.klerkikinda.rs/index.php?lang=lat&page=zastokikinda&option=kljucnisectori>
4. <https://www.agromedia.rs/opstine/kikinda-grad/>

Сомбор

1. Званична интернет презентација Сомбора, <https://www.sombor.rs/>
2. Економски и финансијски подстицаји, документ Одсека за локални и економски развој града Сомбора, <https://www.sombor.rs/privreda/poslovno-okruzenje/ekonomski-i-finansijski-podsticaji/>
3. Водич за инвеститоре општине Сомбор, <https://www.sombor.rs/investirajte-u-sombor/vodic-za-investitore/>
4. Каталог браунфилд и гринфилд локација општине Сомбор, <https://www.sombor.rs/investirajte-u-sombor/braunfield-lokacije/>
5. Сертификат о повољном пословном окружењу општине Сомбор, <https://www.sombor.rs/investirajte-u-sombor/sertifikat-o-povoljnom-poslovnom-okruzenju/>

Суботица

1. Званична интернет презентација општине Суботица, <http://www.subotica.rs/>
2. Регионална привредна комора Севернобачког управног округа, сајт Привредне коморе Србије, <https://subotica.pks.rs/>
3. <https://www.subotica.com/vesti/tvoren-regionalni-inovacioni-startap-centar-id36728.html>
4. <http://www.politika.rs/sr/clanak/452839/U-Industrijskoj-zoni-posao-i-dalje-tece>

Ужице

1. Град Ужице: Стратегија локалног одрживог развоја 2012 – 2020, <http://uzice.rs/wp-content/uploads/2017/06/Strategija-lokalnog-odrzivog-razvoja-grada-Uzica-2012-2020.pdf?script=lat>
2. Слободна зона Ужице, <http://freezoneuzice.rs/o-nama/>
3. Туристичка организација Ужица, <https://www.turizamuzica.org.rs/>

децембар 2020.

 ИНСТИТУТ ЗА
РАЗВОЈ И
ИНОВАЦИЈЕ

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ОМЛАДИНЕ И
СПОРТА